

Định nghĩa thuật ngữ

Bởi:

Nguyễn Lâm Dũng

ĐỊNH NGHĨA THUẬT NGỮ

- **Diệt khuẩn** hay **Khử trùng** (sterilization): Từ gốc La Tinh sterilis là tuyệt dục, vô sinh. Có nghĩa là tiêu diệt tất cả vi sinh vật, bào tử, virus, viroid. Để diệt khuẩn có thể dùng các chất diệt khuẩn (sterilant) hoặc dùng các nhân tố vật lý khác.

- **Tiêu độc** hay **Khử độc** (disinfection) là tiêu diệt, ức chế hoặc loại trừ các vi sinh vật gây bệnh.. Mục tiêu chủ yếu là tiêu diệt mầm bệnh nhưng trên thực tế cũng là làm giảm số lượng chung của vi sinh vật. Để tiêu độc cần dùng các chất tiêu độc (disinfectant). Đó thường là các hóa chất và thường dùng để tiêu độc các vật liệu không phải là cơ thể người và động thực vật. Các chất tiêu độc không diệt được bào tử và một số vi sinh vật, vì vậy không thể dùng để diệt khuẩn.

- **Tiêu độc vệ sinh** (sanitization) có liên quan mật thiết với tiêu độc. Trong quá trình tiêu độc vệ sinh số lượng vi sinh vật giảm xuống tới từ mức an toàn trở xuống đối với sức khỏe công cộng, tức là đạt đến tiêu chuẩn vệ sinh. Các chất tiêu độc vệ sinh (sanitizer) thường được dùng để làm sạch môi trường và các vật dụng không phải cơ thể người và động thực vật.

- **Phòng thối** (antiseptis) là dùng hóa chất để khống chế vi sinh vật sự sinh trưởng của vi sinh vật trên các tổ chức sinh vật (các mô). Gốc Hy Lạp , anti là đối kháng, sepsis là nhiễm trùng máu. Chất phòng thối (antiseptic) nhiều người gọi là chất sát trùng là chưa chính xác, dễ nhầm với chất diệt khuẩn (sterilant). Sử dụng chất phòng thối để phòng nhiễm khuẩn, mưng mủ nhờ tiêu diệt hay ức chế vi sinh vật gây bệnh, ngăn ngừa sự sinh trưởng của vi sinh vật trên các mô của sinh vật, giảm thiểu tổng số vi sinh vật. Độc tính của chất phòng thối thấp hơn chất tiêu độc là vì cần tránh việc làm chết quá nhiều tế bào của các mô.

- **Chất kháng vi sinh vật** (antimicrobial agent) được chia thành nhiều loại.

Chất diệt khuẩn (germicide), gốc La Tinh cide là giết chết, là chất có thể tiêu diệt các vi sinh vật gây bệnh (pathogens). Như vậy tiếng Việt có hai chữ Chất diệt khuẩn để chỉ cả germicide lẫn sterilant. Thực chất các chất này cũng gần giống nhau, sterilant có phạm vi diệt khuẩn rộng hơn germicide.

Các **chất diệt nấm** (fungicide), **chất diệt tảo** (algicide), chất **diệt virus** (viricide) để chỉ các chất tiêu diệt từng đối tượng riêng biệt.

Có những hóa chất không làm chết được vi sinh vật nhưng có thể ức chế sự sinh trưởng của chúng. Có thể thường gặp các chất ức chế vi khuẩn (bacteriostatic), chất ức chế nấm (fungistatic), theo gốc Hy Lạp thì statikos là đình chỉ.

Tất cả các chất nói trên thường định nghĩa dựa trên ảnh hưởng đối với các vi sinh vật gây hại. Có loại giết chết, có loại ức chế, nhưng trong hầu hết các trường hợp đều làm giảm tổng số vi sinh vật nói chung (không chỉ riêng đối với các vi sinh vật gây bệnh).